

A
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL

XXXXXXXXXX

Nro 29.

Költ Bétsben, Mind Szent Havának (Octóbernek)
10-dik napján 1797-dik Éltendőben.

Nöstény - ketskék (les Chévres.)

Ily felülírásu Tzikkelyt tétetett bé a'
Journal des Parisha, ama' nevezetes Fr.
 Író *Mercier*, ki most Tagja az Ifjabb Tör-
 vényhozó-Tanátsnak; és a' Tudományok-
 ra ügyelő Nemzeti-Társaságnak. Keményen
 ki kél ezen Tzikkelyben *Mercier*, egy szo-
 kás ellen; mely fzerént; darab időtől fog-
 va; ketske-téjjel tartják Parisban; a' szo-
 pó Gyermekeket, kik, a' tapasztalás sze-
 F f

rént pajkosokká és makrantzosokká lesznek az említett téjjel való élés által; és kivált a' Leányok' képzelődése, rendeltlenné 's mód nélkül tsapongóvá formálódik. A' ketske-téjjel való élés okozza azt is, *Mercier*' ítélete szerént, hogy a' Párisi Fiútskák tántzosabbak 's ugrósabbak az Atyaiknál; pedig, a' mint meg-jegyzi *Mercier*, most is tántzos Népnek tartja a' Frantiákat egész Európa. — A' mostani Direktorai Fr. Országának, mennyire kapnak magok a' tántzon, nem tudjuk: hanem hogy egész Nemzetjeket akarnák úgy tántzoltatni, a' mint Ők fújják: már ezt nyilván mutatja az a' Hirdetmény, melyet, Sept. 20-dikánn intéztek a' Nemzethez. Ebben a' Hirdetményben t. i. melyről már emlékeztünk a' múltt postánn is, olv értelmeket nyilatkoztattak, hogy szeretnék, ha az ő általok ne talántán szükségessnek ítéltethetendő hadat, kész buzgósággal folytatná a' Nemzet. 22-dik Sept. berben költ Párisi Tudósítások ellenben, leírhatatlannak hirdetik azt a' nagy meg-háborodást, melyet okozott Páris' Lakosaiban még a' leg-tüzesebb Republikánusokban is, annak hallása, hogy a' Seregektől távollévő Katonák, Octóber' 16-dikára okvetetlen tartozzanak jelen lenni a' magok Korpusaiknál. Meg nem lehet akadályoztatni, akarmint vigyáz, is a' Poli-

tzáj, hogy az útszak' szegleteire mérgeledő írások ne raggatódjanak fel. A' Rajnai Fr. Seregbenn is kedvetlenséget okozott, hiteles Tudósítások szerént, az említett Hirdetmény, melyben a' Lillei Békességalkunak félbe szakadásáról is nagyon ugyan már emlékezet: de igen rövided-n. és ily homályos ki fejezéssel: „Ezen nevezetes nap (t.i. 4-dik September) után, sürgettetvén az Ánglus Követ, hogy nyilatkoztatná ki magát, Követségének első tárgyára nézve; vissza-tért Angliába.“ — Fr. Ország-nak Déli és Napnyugoti részeiben se' akarják a' mostani 'Direktórium' nótáját hallani. A' Déli részekben ugyan azonn okból le is tette a' Direktórium *Sahuguet* Generálist Márszíliai Kommendánsságából; és *Bernadotte* Gen. list nevezte helyébe, a' ki, Ofztály-Generálisi fővel szolgált Bonaparte fő-kormányozása alatt. *Cahorsban*, *Isore* nevű Directoriális Kommisszárius még ölette-tett. A' Napnyugoti részekben, újra gyűlekezik ölsze az úgy nevezett *Suán* (*Chouan*) vagy Rojalista Sereg, *Richard* Generális vezérlése alatt, melynek számát; — *Párisi Újságok*' bizonyítása szerént — szemlátomást nevelik, a' *Kis-Britannia* partokhoz fegyveressenn; és munitzióval érkező Kiköltöztek. — Maga a' *le Conservateur* nevű *Párisi Újság*, melyet a' 4-dik Septemberi Revoluziótól fogva adnak ki

három nevezetes Emberek, úgymint: *Daunou*, *Garat*, és *Chenier*, két lázzafító Írásokat tett közönségesekké, a' melyeknek egyike, minden név alóírással nélkül ragattatott fel *Metz* Városa' falaira ily felül írással: *La vérité* (Igazság); a' másik, kiváltképpen *Lyon* Városában szélesztetett el nagy bőséggel, 's folyt a' *Camille Jordan* pennájából, ki a' *Rhodanusi* Osztály' Deputátusa volt a' Törvényhozó Gyűlésben; 's hogy a' *Pichegru* dijjára ne jusson, el futott, 's *Helvetziából* írják, hogy oda fzerentséssen és el is érkezett, valamint *Carnot* Ex-Director is. Az elől említett *La vérité* titulusú Írásnak' magyar értelme ez: Polgárok! A' diadalmas Felekezet, ámit benneteket, az általa megárestáltatott Képviselőiteknek 's Direktoraitoknak hívségére nézve.

— Vakmerőül meg - rontatik a' mi tiszteletre méltó Konstitúciónk' Tzikkelye, midőn meg se' halgattattak Azok: úgy büntetettek meszsföldi számkivetésre. Az által is meg-sértetik a' mi Konstitúciónk, hogy kaszfáltatnak azon választásaitok, melyek által (hajdani) nemes Férjfiakat neveztetek, a' Törvényszékeknek, alsóbb 's főbb Magistrátusoknak, és a' Törvényhozó - Gyűlésnek Tagjaivá. Kötelességtekbenn áll, és hasznok kívánja, hogy

a' mostani Gyűlésnél, egy Nemzeti fő Törvényszéknek fel-állítását sürgették, a' Vádoltaknak meg-ítélése végett. Nem tagadhatja meg töletek ebbéli kívánságokat, mivel, ha nem telyesíttetik ez: úgy oda vagytok: a' rettentés fog köztetek, igazgatás gyanánt szolgálni. Istennel bizonyítom, hogy szívemben vagynak el rejtve ezenn igazságok. — *Camille Jordan* így írt a' maga Osztályjábéli minden Elöljárókhöz, és más Polgárokhoz: „Polgártársaim! Egy szörnyű gonofság történt. Három Direktorok, pártütés' zászlóját emeltek fel a' Nemzet' képét viselő Gyűlés ellen; fegyveres Emberekkel vétették körül a' mi Üléseink' helyét; 's fegyverrel nyomtak el bennünket. Feles számú Deputátusok árestálva vagynak; többen el futottak; nem lehet közösülések egymással; nints többé Nemzeti-gyűlés. A' mely Deputátusok, ezen nevezetet mérészlik helytelenül magokra ruházni, igen kevesen vagynak, és ágyúk között tanátskozó rab-szolgáik a' Direktoroknak. Fel-nyitották Ezek az undok revoluzionális Könyvet; engedelmet adtak magoknak, a' szabad és törvényes választatásoknak kasszálására; mezfze-földre való számkivettetés' szententziáját hoztak ötvenkét Deputátusokra, kiknek száma közzül valók a' ti Deputátusaitok is; és a' midőn így forgatják fel

magok a' Konstitútziót; minket vádolnak, hogy öfzfze esküdtünk az ellen, és a' Respublika' halhatatlan Védelmezőjét teszik fejévé ezen nevetséges Öfzfzeesküvésnek. Páris, méjj halgatásba merülve szemléli ezen gonofzságokat, melyeknek nem állhat ellent. Egy szóval, soha izemtelenebb fegyveres hatalmaskodás nem vólt még, egy nemes szívű Népnek közepette. Nagyobb vétke a' Nemzet' meg bántásának nem bélegezte még meg egyfzer is a' Frantzia Revolútziót. Tartozom véle, úgy hiszem, hogy bizonyosokká tegyelek benneteket azon történetekről, melyeknek híre már el jutott hozzátok. Le téfzem nálatok, a' minket el nyomó erőszak ellen való protestátziómat, mely, a' Törvényhozó-Gyűlés' két Tanátsai nagyobb részének is protestátziója. Nemes gondolkodású Polgártársaim! esmérem a' ti szíveiteket. Fel ne lobbanjatok ezenn iszonyú történeteknek hallására, alkalmaztassátok tsendes szívvel magatokat a' környülállásokhoz, melyek közzé vagytok helyheztettetve; erőteket mérsékelje okosságtok. Ez az egy tanáts, melyet adhatok néktek mostani tartózkodásom' helyéből, a' hová kénteleníttem magamat el rejtteni, és a' hol reménységgem vagyon, hogy többet szolgálhatok még néktek, mint *Guyana* pusztáinn (a' hová vitték volna t. i. Otet is, *Pichegru-*

vel, *Barthelémy*vel, 's másokkal együtt.) A' Levélhez egy jegyzést is ragasztott még *Camille Jordan*, melyben ígérte, hogy mentől előbb fogja tudósítani Polgártársait hitelessenn a' 3-dik és 4-dik Szeptemberi történetekről, hogy önnön magok ítélhessék meg, mind az ő Képviselőiknek, mind a' Triumvireknek (a' hatalmaskodott 3 Direktoroknak) magok viselését. — Még annak a' nagy republikánusságú Újságnak a' *Journal de Hommes libres*nek Kiadója is panaszra fakadt, midőn meg-értette, hogy az új rendelkezészerént nékie is taksát kell fizetni az Újságától: „Hát — úgymond — ezt ígérte e' a' 18-dik *Fructidor* (4-dik *September*)? Hát *Moreaunak*, hogy ne esne nehezenn, a' Rajnai és Mosellai Sereg' Vezérségéből való ki-tétettetése, melyet hogy meg-tarthasson: kész volt még a' *Pichegru'* barátságát is meg-tagadni? Mind a' Rajnai és Mosellai Seregnek, mind a' Számberinek és Mozainak (néhai *Hoche* után) való fő-vezérlése, bizattatott *Augeraura*, a' ki egy volt a' *Bonaparte'* Ármádiájának Osztály Generálissai közül. — A' Törvényhozó-Gyűlésnek öregebbik Tanátsa, hogy magára ne haragítsa a' Direktóriumot, mind helybe-hagyta 4-dik Szeptembertől fogva az Ifjabbik Tanáts' végzéseit: hanem, a' mint 24-dik *September*benn írtak

Párisból, azt ugyan csak nem hagyta helybe, hogy a' Nemzeti adósságoknak két-harmad része oly papiros-pénzzé változtatódjék, mely eránt az végezte vólt az Ifjabbik Tanács, hogy az el adandó Nemzeti-jószágok' árában, kész pénzül vevődjék el.

A' szerentsélen Fr. Ex-Direktor' *Barthelémynek* némely Írásai maradtak vólt még Basíleában. Azoknak el petsételese-re egy Kommiszszáriust küldött a' Direktórium.

A' Lillei Békesség-alkuról Párisba vizsfa-hívattatott Ex-Direktor *Letourneur*, Belső-dolgokra ügyelő Ministerré lett.

Néhai Lovániumi Profeszszor *Lambrechts*, lett Párisbann, Igazságra ügyelő Ministerré.

A' Párisi Zsinat' Tagjai, nem tsak magok esküdtek meg a' Respublika' hívségére, hanem el végezték azt is 8-dik Septemheri Ülésekber, hogy tartozzék minden Frantzia, valaki Katholikusnak nevezi magát: szíves engedelmességgel viseltetni a' Respublika' Törvényei eránt; és hogy senki fel nem vétetik a' Fr. Ekklesia' Páfztorai közzé, a' ki törvényes esküvással nem kötelezi magát a' Respublika' hívségére.

A' Decadikat (tizedik napokat) akarja a' Fr. Törvényhozó Gyűlés, az előbbeni Vasárnapok helyett, Nyugvónapokká változtatni: azért is, hogy maga menjen elő példával: nem tart Üléseket a' Decadikon.

A' *Monsieur* titulussal való élést oly politikus bűnnek tartják a' mostani Frantzia Direktorok, hogy azért mintegy 300 Személyeket botsátottak el a' Hadi dolgokra ügyelő Ministériom szolgálatjából.

Bernadotte, vízfza-küldettetett Mársziliából Olasz-Országba, 's helyette *Pille* Generális lett Mársziliai Kommendánsa.

Amsterdamban nagy meg-illetődéssel hallották Lord *Malmesbryn*nak *Lille*ből lett el távozását: mert félnek a' Hollandusok, hogy ezentúl az Északi Amerikai Respublika is egyesíteni fogja magát az Anglusokkal, mely egyesülés ellen tudják Ők (a' Hollandusok) hogy nem lehet nékiek boldogulni, még a' Frantziáknak és Spanyoloknak védelmező Társaságabann is. Az említett Amerikai Respublikának ugyan nintsenek még nagy hadi-hajói: de van elég Katonája; Anglia pedig, oly bőiben vagyon a' hadi-hajóknak, hogy az Amerikánusoknak is juttathat belőlök. Hogy pedig az Amerikánusok nem halaszt-

hatják már tovább, a' Frantziák és Spanyolok ellen való had-kezdést: meg-tet-fzik egy Fiadelfiai Levélből, mely költ Aug. 1-ső napján. Ezenn Levél t. i. be-fzélli, hogy az Ámerikai Respublika' ke-reskedő hajóit, nem csak a' tengeren rab-lották vala már kiméltetlenül a' Frantzia és Spanyol Káperek (Rabló hajók); hanem azokban a' napokban, egy Fr. Káper, bé-ment még a' Delavarei Kikötőhelybe is, és ki-húzott onnét egy hajót, mely éppen Napkeleti-Indiából érkezett vala, nyóltz száz ezer tallért érő teréhvel.

A' Rainánn és Ménusonn, minden aka-dály nélkül lehetett vala még hajókázni Sept. 25-dike' tájján egészfen Hollandiáig, mint az Erlangi Újság írja.

A' Bétsi Udvari Újság jelenti, hogy a' [mely Seregofztályjaink, Kárniólia' és Fo-rojúlium' szélei felé tartoztak vala az előb-beni Rendelések szerint nyomúlni: oly pa-rantsolatot vettek Sept. 28 dikánn, hogy térjenek vissza ismét el hagyott quártély-jaikba. A' fő quártély is vissza-szállíta-tatott Görzből *Laybach*ba.

Mack Generális Bétsbenn vólt a' na-pokban, és ismét vissza-úta-zott az Olasz-Országai Armádiánkhoz.

Zenggi Tudósítások szerint, Dalmá-tziának *Budoai* partjánál, meg-állapodtak

Sept. közepe' tájjánn négy hajók, Ts. K. zászlókkal, 's tudakoztak, ha *Cattaro*, bé fogadta e' a' Ts. K. Katonaságot? mely Kérdésekre, midőn azt a' feleletet vettek volna: *Igen is*: azonnal frantzia zászlókat raktak fel, 's *Zara*' eleibe mentek, a' hol, 30-nál felesőbb számú, hadi, és szállítóhajók állottak, a' parttól egy ágyú-lövésnyire, melyekhez Tudakozódókat küldött vólt már ennekelőtte egy tsónakon a' *Zarai Komendás Ts. K. Generális Báró Kne-sevich*, de mivel a' tsónak vízfőzsa nem tért *Zarához*: ezt, ellenséges jelnek tartotta *B. Kne-sevich*; 's ugyan azért, éjjel nappal zárva tartotta *Zára*' kapuit; fegyverbenn álltatta az egész Őrizetet; és minden egyéb intézeteket is meg-tétetett, akármely ellenséges meg-támadásnak vízfőzsa-tartóztatására. Ezt látván a' hajók, melyeknek egy része Velentzeiekből állott, el távoztak *Zára* elől. — A' *Cattaroiak*, nagy tisztelettel 's örömmel fogadták bé közikbe, a' Ts. K. Katonaságot, *Rukavina* Generális' kormányozása alatt. Hajlandóságjoknak nyilatkoztatására, 3 nap ingyen adtak enni és inni valót egész bőséggel a' Katonaságnak. A' Generálist pedig meg-ajándékozták két szép készületű derék paripákkal, egynehány *Cattarói* puskákkal, 's egy Handsárral.

Londonból Sept. 19-dikénn: — „Az Ország-gyűlés, Octóberbenn újra el fogja

kezdeni az Ülések' tartását. Már előre, mintegy 30 millióról beszéllenek itt közön-
ségessenn, hogy annyit fogna kívánni *Pitt*
Minister, a' tengeri had' folytatására.

A' Rajnánál, *Conde* Hertzeg' vezérle-
se alatt vitézkedett Frantzia Kiköltözttek'
seregének minden Kommiszfzariusai, Oro-
szok már 16-dik Octóbertől fogva. Békes-
ség' idején Volhyniában vagy Podoliában
fog fseküdni ezenn Korpus, hová az első
Tsapatja, 5-dik Octóberben indul meg; a'
második, 15-dikbenn; a' 3-dik és utolsó
pedig, 25-dikben.

Néhai Frantzia Generális, *La-Fayette*
ki-botsáttatván *Olmützi* fogságából Sept.
19-dikénn, Hamburg felé kísértetett egy
Ts. K. Stabális Tiszt által.

Magyar Ország

Aradról írják, hogy azon Vármegyé-
nek *Mokra* nevű Helységében, 24 fegyve-
res Haramiák, reá mentek éppen vatsorá-
nak idején, *Jablantzay* nevű Uraság' há-
zára. A' Ns Vármegye' felkeltt Seregé-
nek Adjutánssa *Nándory* Úr, ott lévén ép-
pen vatsorán, ki-vontt karddal akart el-
lent állani a' gonosztévőknek: de oly vá-
gást kapott a' fején, hogy azonnal fél-
hólttann esett le a' földre. A' Ház' Afz-
szonyánn 's Leányánn is követtek el ke-

gyetlenséget. A' Házat egészfzen ki-rab-lották, 's a' mit el nem vihettek, öfsze-rontották.

A' *Ménesi* hegyekenn majd tsak nem annyi afzfzúszölő-bort lehet az idén tsinálni; mint más közönséges bort. “

„*Ismét egy újjabb Tudósítás a' De-bretzeni nagy tűzről Septembe' 23-dik napjann.* — „Oly bõlts rendelkezések vagynak itt téve a' tűznek mind gerjedése, mind annak óltása eránt; hogy a' Tornyokbann az egymást éjjel nappal felváltó Vigyázók, a' tűz gerjedését észre vévén; azonnal a' harangokkal a' Népnek tudtára adják; és mindenkor sok hordó vizek állanak ké-fzenn fzekerekre rakva a' végre; hogy a' tűznek a' lehetőségig gát tétetõdjön. “

„E' mellett a' Reformátum Kollegyiom is nagy költséggel hozatott *Hollandiából* olly derék vízi puskát; melybõl a' sebesen ki-lövettetett víz a' leg-magassabb háza-kat; sõt a' templomok' fedelét is meg-te-tézi; melyel is, a' tűz közepébe; álmélko-dásra méltó bátorságig bé-menni mérészlõ Deák Ifjaink igen nagy hafznót szoktak tenni; e' mellett a' Városnak is vagynak sok nagyobb 's kisebb efféle készü'etű Ví-zi-puskái. “

„Az ily bõlts rendelkezések, 's derék ké-fzületek mellett, meg is õrzötte a' jó Isten

Városunkat már rég ólta minden nagyobb gyűladásoktól: annakelőtte sűrűbben voltak itt nagy égések. Éppen most 70 esztendeje, hogy el égtek volt itt 200 házak egy templommal, 's annak tornyával együtt. Tsak ugyan azonn 1727-dik esztendőbenn ismét 71 házak. 1719-dik esztendőben harmad része a' Városnak, 1640-ben pedig 700 házak."

„Most ismét óh siralmas eset! minden jó intézetek mellett is ismét a' tűz prédájává leve egy agny rész Városunkból. Mert ezen Szent Mihály Havának 16-dik napján, délután, mintegy három fertálykor a' négyre, *Hatvan* útszábann, *Katoná* nevű Lakatosnak műhelyéből a' követelt vasról a' tüzes szikrák ki-pattogván, azokról egy rakás Tengeri-kóró az udvarán meg-gyűladott, erről a' háza, 's majd többek. — Egy hirtelen támadott nagy szél, a' tűznek oly erőt adott, hogy többé emberi erő ellent nem állhatott; annyival inkább, mivel kútjainkbann se' volt bőven a' víz, és a' nagy erőt vett tűz, *Hatvan*; *Nagy - Új*; *Kis - Új*; *Német*; *Kádas*; 's *Miklós* útszáinkonn mintegy ezer két száz házakat emésztett meg, azonkívül sok egyéb épületeket, és a' Kalmároknak a' Városonn kívül állani szokott fa-sátorait majd mind egyig hamuvá tette."

„Lehetetlen a' Város' nagy meg-rémülését; a' sok szegényebbek' meg-nyomoro-

dását, 's azt a' fel-vethetetlen nagy kárt, melyet most e' mi nagy népes Magyar Városunk vallott; eléggé gyászos színekkel le festeni.

Béts.

A' Chirurgiához tartozó minden eszközöknek értelmes készítője *Wolfssohn* Úr, kiről már tettünk egyszer ditséretes emlékezetet, álmélkodásra méltó haszonnal remekelt tíz napokkal ezelőtt egy Afzszony' életének vízfíza - szerzésébenn, ki már 3 órákig volt a' víz alatt. Háróm fertály-nál valamivel tovább tartott ezen fogantatos munkálódás, közönséges hitelességű Uraknak jelenlétébenn. Az Afzszony, ki már meg-próbálta a' halál' szorongattatásait: most ismét érzi már az élet' gyönyösségeit.

Tudósítás.

A' Critica Philosophiát (leg-alább a' hofzszas gondolkodáshoz nem szoktaknak) magokon az Auctornak írásin kezdeni; egyszerre igen nagy ugrás, és sokkal mefszebb lehet úgy menni, ha lépésenként megyünk, 's nem leg-felyül, hanem leg-alól kezdjük; következésképpen olyan írásokat

veszünk fel, melyek rövideden, de azonban világosan adják elő ezen munkának főbb punctumait; és nevezetesebb igazságait. — Ezek szerént én ki választottam két Auctort, a' kik a' Critica Philosophiának principiumi szerént, egész Compendiumokat írtak, a' kik, *Snell*; *Gieszai*, és *Jákob*; Hálai Professor Urak; arról meg-lévén győződve, hogy ezek leg-világossá-ban, és leg-jobb rendel írtak, 's következésképpen a' Critica Philosophiát tanulni akaróknak leg-hasznosabbak lehetnek. Az első, két kis szakaszokban adta ki munkáját ezenn. titulus alatt: *Lehrbuch für den ersten Unterricht in der Philosophie*. A' második; különbkülönbféle darabokban írt ugyan tsak a' Critica Philosophia szerént, *Logicát* 's *Metaphysicát*; *Morális Philosophiát*; *Jus Naturæ*, *Empirica Psychologiát*. En ezeket már nagyobb részent Déák nyelvre fordítottam, és igyekezem a' Tudós Publikum eleibe botsátani; először ugyan *Snell* Úrnak munkáját; minden világosítás nélkül; mivel magában is elég világos. Az után pedig *Jákob* Úrnak írásait meg-bővítve, oly rendel, hogy leg-először a' leg-utólsót; az után pedig a' többit oly rendel; a' mint oda felyebb következnek; szándekozom ki-adni. A' nyomtatásnak; hol, mikor, és mi módon lejendő el kezdése eránt nem sokára fogok az érdeemes Publikumnak jelentést tenni;

Rátzkevi Jósef.